

Rovaniemi keskiössä

Harva rovaniemeläinen tietää, että kaupunkimme on ollut näyttämönä ja nimenä prosessille, jossa kylmälle sodalle laitettiin arktinen piste. Vuonna 1991 kahdeksan arktista valtiota allekirjoittivat täällä arktisen ympäristönsuojelustrategian, jota alettiin yleisesti kutsua Rovaniemi-prosessiksi.

Berliinin muurin kaatamisella kylmä sota suistettiin hyvin konkreettisesti paikoiltaan. Arktisella alueella tämä sota, joka ei onneksi koskaan alkanut, oli erittäin hallitseva osa todellisuutta, joskin se loppui vähemmän dramaattisesti.

Kun neuvottelut 1989 Rovaniemi-prosessista aloitettiin, kylmä sota oli vielä täyttä todellisuutta arktisella alueella. Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton armeijakunnat olivat juuri arktisella alueella lähimpänä toisiaan, joten sotilaallis-strategiset laskelmoinnit, sukellusveneet ja ydinaseet olivat osa alueen arkipäivää.

Kun Arktinen ympäristönsuojelustrategia Rovaniemellä vuonna 1991 kesäkuussa allekirjoitettiin, yksi sen allekirjoittajista oli vielä Neuvostoliitto, joka oli jo hajoamassa omaan mahdottomuuteensa.

Ei todellakaan ollut itsestään selvää, että pystytään luomaan kaikkien kahdeksan arktisen valtion välinen yhteistyöprosessi, johon kuului valtioita kylmän sodan eri leireistä. Avustin kanadalaista historioitsijaa **John Englishiä** hänen tutkiessaan sitä, miten arktinen yhteistyö syntyi.

Suomen ulkoministeriö päästi hänet arkistoihinsa ja sain itse järjestettyä haastatteluja jo eläkkeellä olevien diplomaattien kanssa, jotka olivat osallistuneet tämän niin sanotun ”Suomen aloitteen” eteenpäin viemiseen. Kirjassaan *Ice and Water: Politics, Peoples and the Arctic Council* English osoittaa, miten taitavasti suomalaisdiplomaatit pystyivät välttämään suurvaltojen ja monien ryhmien ja järjestöjen väliset jännitteet aikana, jolloin koko kylmän sodan todellisuus oli romahtamassa.

Suomalaisten mielestä arktisen alueen ympäristönsuojelu oli ajankohtainen ja arktisia valtioita yhdistävä tavoite. Tšernobylin vuoden 1986 voimalaonnettomuus sekä Exxon Valdezin öljyonnettomuus Alaskassa olivat neuvottelijoiden tuoreessa muistissa.

Rovaniemi-prosessin henkeä elvytettiin viime viikolla Rovaniemellä yli 200 hengen In the Spirit of Rovaniemi Process konferenssissa. Sain etuoikeuden toimia konferenssin valmisteluryhmässä.

Rovaniemen kaupungin ja Lapin yliopiston Arktisen keskuksen väen kanssa halusimme herättää henkiin sen, mikä yhteistyössä mielestämme oli olennaisinta: aktiivinen rauhanrakentaminen kansainvälisellä yhteistyöllä.

Rovaniemen henki on kantanut. Nyt arktista aluetta juhlietaan alueena, jossa ympäristönsuojelu ja kestävä kehitys edistäminen on johtanut yhä laajenevaan ja syvenevään yhteistyöhön monilla eri aloilla.

Kirjoittaja työskentelee tutkimusprofessorina Arktisessa keskuksessa.